

Oponentský posudek na disertační práci „JZD Slušovice jako sociální systém“ Mgr. Evy Šeré

Oponent práce: prof. Dr. phil. Gerlinda Šmausová, Priv.-Doz.

Školitel: doc. Mgr. Miroslav Dopita, Ph.D.

Cílem disertační práce bylo představit Jednotné zemědělské družstvo Slušovice v rámci systémové teorie. Prostřednictvím této teorie, jejímž hlavním představitelem je Niklas Luhmann, chtěla autorka překonat dosavadní teoretickou roztržitost analýz tzv. slušovického zázraku (s. 9 an). Šlo jí o to zjistit, v čem se lišily konkrétní výrobní procesy JZD Slušovice od procesů v jiných družstvech, která působila ve stejném hospodářském prostředí. Práci koncipuje jako „případovou studii, ve které družstvo představuje výjimečný případ ve skupině jiných družstev“.

Členění práce:

Předmluva

Úvod

1 Teoretická část

2 Metodologie

3 Prostředí JZD Slušovice

4 Sebereferece JZD Slušovice v tuzemském hospodářství

5 Forma chovu mléčného skotu

6 Forma produkce počítačů TNS

7 Závěr

Seznam literatury:

153 titulů, z toho: 65 v angličtině, 30 v němčině, nejčastěji uvádění autoři: Luhmann s 25 tituly, Baecker s devíti.¹

Přílohy:

Seznam 137 prostudovaných písemných pramenů

Struktura kódů v programu MAXQDA v pěti dílech

Tabulky s prostředím tuzemského prostředí se třemi částmi

Struktury JZD Slušovice z roku 1984 a 1989

¹Po formální stránce se práci objevují překlepy v odkazování na zdroje, např. Anderson vs. Andersen (s. 23), Beranová a Kubačák se objevují v textu jednou s datací 2010 a jindy 2011 (s. 10, 79), což neodpovídá bibliografickému záznamu, kde je uvedeno 2010, není shoda při citaci Cadenase (s. 47, s. 160), dále text jednotně nepracuje s příjmením Johna W. Creswella (s. 53), Hennig (srov. s. 47, s. 161), Kabele (s. 66 a s. 161, datace práce 2005 a 2015), Seidl a Becker (s. 165 a s. 12). V seznamu literatury jsou nepřehledně řazena Luhmannova díla, je porušena chronologie, která pak máte i v textu samotném při ne zcela důsledném používání označení publikací vydaných ve stejném roce písmeny.

Názvy jednotlivých částí nejsou dosud jednotné: buďto „části“ – pak chybí část empirický výzkum, nebo „teorie“, „metodologie“ atd. „Předmluva“ a „Úvod“ oddalují vstup do práce a měly by se sjednotit.

Práce sestává ze 181 stran.

Motto vybrané oponentkou:

„Wer glaubt, dies nicht ertragen zu können und auch nicht neugierig genug ist, um es auszuprobieren, sollte die Lektüre an dieser Stelle abbrechen“ – takto odrazuje Niklas Luhmann od dalšího čtení textu v předmluvě ke své „Organisation und Entscheidung“ (2000, s. 10).

K obsahu práce:

1. Teoretická část: (s. 12-51)

Luhmannova teorie systémů čelí předsudku, že je zcela nesrozumitelná.² Autorka ve své dizertaci projevila odvahu se s Luhmannovou teorií vyrovnávat, což znamenalo prostudování jeho mimořádně plodné produkce příspěvků, od jejích začátků, k vlastním korekcím a doplňováním, až k jejímu uplatňování na specifické společenské formy. V roce 2000 konečně vyšla (posthum) systemická teorie organizace, kterou autorka disertace zvolila za své teoretické východisko, a to nejen pro postup plánovaného empirického šetření, ale i jako vstup do vlastního textu - podle Luhmanna do „organizace textu o organizaci“. S ohledem na neplauzibilitu Luhmannovy teorie či její „nesrozumitelnost“³ autorka považovala za vhodné, pojmy „dovysvětlovat“ poukazy na recepci ze strany různých autorů. Je ale také možné, že uváděním dalších autorů chtěla vyhovět jednomu z požadavků na disertační práci – prokázat znalost *state of the art* oboru. Ve skutečnosti ovšem předložila část diskurzu k systémové teorii. V doktorském semináři jsem kdysi první náznaky odklonu od „čisté“ Luhmannovy teorie považovala za úniky. Nyní se mi recepte dalších příspěvků jeví jako přípustná odchylka od původní představy, uskutečnit empirický výzkum organizace výhradně v rámci Luhmannovy systémové teorie, a namísto toho rozšířit perspektivu na (přinejmenším) část rozsáhlého diskurzu. Napříště by tento úvodní text měl být prezentován jako rozsáhlejší teoretický rámec, a ne jako vodičko k pochopení Luhmannovy teorie. Jak vidno, došlo spíše k nárůstu komplexity teorie, než k její redukci! K tomu je třeba říci, že se s Luhmannovou teorií musí vyrovnávat každý zájemce sám, podle vlastního zájmu a *smyslu* (Luhmann, *Soziale Systeme*, 1984, s. 95). Proto vynechávám vlastní mínění k uvedeným interpretacím a soustředím se na text disertace s tím, že budu sledovat kompatibilitu/komensurabilitu pojmů, které autorka, vyproštěné z původních kontextů, v disertační práci používá. Autorčinou ambicí je vytvořit vlastní přístup k teorii sociálních systémů (TSS), a zařadit se tím mezi pokračovatele Luhmanna, kteří mají „své pozorování TSS.“ (s. 54)

Volba *systémické teorie organizace* jako vstup do textu odpovídá autorčině úmyslu analyzovat zvolený konkrétní jev, výrobní družstvo, tj. „organizaci“. Z hlediska vývoje Luhmannovy teorie se přitom jedná o aplikaci jeho *všeobecné teorie*, která obsahuje vysvětlení (téměř) všech pojmů, ke kterým se pak vztahují i další citované texty. Je proto otázkou, zda by nebylo výhodnější na začátku práce uvést základy obecné systémické teorie, jednak jako přínos k sociologické teorii vůbec, jednak s ohledem na

¹ Tento autor, který formuloval sociologickou teorii na dosud nejvyšší možné úrovni abstrakce, by si zasloužil rozsáhlejší recepci v České republice než se mu jí dosud dostalo. Již v Parsonsově strukturálně-funkcionalistické teorii, která byla „po kouscích“, tj. terminologicky do zbytku rozebrána, se nedostalo systematického uplatnění pro její zdánlivou složitost.

³ ... která jistě souvisí s tím, jak výklad teorie neustále prokládá svojí neobyčejnou učeností...

její základní „logiku“, která je pro porozumění teorie organizace a tím i disertace samé rozhodující.⁴ Luhmann se sice ke svým textům často rekurzivně vrací, přesto však, nebo právě proto, je chronologie jejich publikování významná. Tak např. pro pochopení otázky, zda Luhmann svoji tézi o neosobní (depersonalizované) povaze systému časem radikalizuje nebo spíše různými koncepty (např. persona) význam osobnostních systémů a jiných pojmů předchozích (nesystemických) teorií organizace znovu připouští. (V textu se vedle sebe vyskytují obě možnosti, což je rozporné.) Rekurzivní logika systémové teorie otevřeně připouští, co se při psaní úvodů či při výběru textů pro disertace často stává, že se totiž ad hoc přepisují podle toho, co bylo skutečně uskutečněno. Práce se sotva kdy píše lineárně! Ad hoc zpracování úvodní kapitoly by také umožnilo zdůvodnit změny (či dokonce zlomy) původního pojetí oproti později aplikovanému, které provedla sama autorka⁵. Konečně, ve smyslu *rule of parsimony*, rekurzivní pohled mohl pomoci zvolit, kterými rozpornými body diskurzu se bude třeba *nutně* (a ne redundantně) zabývat. Práce takovýto oddíl obsahuje, - srov. bod 1.5, jehož kvintescenci nalézáme v bodě 1.6 „Reflexe systémové teorie“.

V jazyku Luhmannovy teorie si autorka mezi všemi možnými tématy zvolila výzkum *organizace*. V „systému sociologie“ je s objektem výzkumu předchozím způsobem spojeno jeho sociologické pozorování v teoriích organizace. Volba systémické teorie by se tudíž v disertační práci musela vůči nim pregnančně vymezit, protože ony tvoří *state of the art* oboru. Nejde pouze o průkaz orientace v oboru, ale o určení vlastní difference (uvnitř difference, Derrida), která má vysvětlit očekávaný přínos nového systémického přístupu – oproti předchozím, které v disertační práci zůstaly ve stavu *unmarked state*. V uvedené publikaci z r. 2000 Luhmann kriticky diskutuje přístup a) teorie jednání s pojmy účel a prostředek, dále b) přístup strukturálně-funkcionální teorie s pojmy input-output a c) další kulturní či institucionální teorie, známé pod pojmem kultura organizace. Autorka se tohoto vymezení (určení formy vlastního výběru) dotkla až na str. 36, kde ale text už nesplňuje účel (racionální) legitimizace vlastní volby TSS. Obdobné zdůvodnění se nachází v bodě 1.6, nazvané „Reflexe systémové teorie“: Srov. „...TSS může být přínosná pro sociologické studium organizací. Dává odpověď na otázku, jaké podněty z prostředí a jakým způsobem je organizace transformují do svých procesů, aniž by se vycházelo z predeterminovaných podmínek, např. podle definic tržního systému nebo kauzality v použití cílů a prostředků“ (s. 49). Pozorovatel textu (aktuálně oponentka) „zdůvodnění“ volby nalezne i v dalších parafrázích Luhmannových a jiných textů, ale jen při dostatečné předchozí obeznámenosti s TSS (srov. s. 55)⁶.

Otázka: Shody a neshody uvedených interpretací TSS podle Luhmanna a dalších autorů se skutečně zvolenou perspektivou ze strany D. Baeckera.

1.4 Systémová teorie ve výzkumu organizací

⁴ Autorka se v zaběhnuté terminologii často zmiňuje o vlivech, kterým Luhmann *podlehl*: byl ovlivněn Parsonsem a jinými. Luhmann si ale Parsonse a další *zvolil* (mezi jinými, které nezvolil, kteří, ač ve volbě přítomni, zůstali v neoznačeném stavu) - v tom je jádro autopoietického přístupu.

⁵ Srov.: „Prostředí JZD Slušovice lze z hlediska celkových hospodářských podmínek vymezit několika právními, politickými a ekonomickými iritacemi“ (viz příloha 2, s. 177), oproti diferencovanějšímu náhledu, že systémy zpravidla tvoří (nacházejí se v) polykontexturálním prostředí (Luhmann, 2000, s. 43).

⁶ Tato předchozí, (jakkoliv fragmentární) znalost Luhmannovy teorie (byla např. předmětem mé inaugurační přednášky po habilitačním řízení na UdS v SaabruECKenu) mi při čtení práce připravovala časté iritace. V disertaci jsem očekávala podobný sled vývoje pojmů (Entfaltung des Begriffs, srov. Hegel) jaký původně zvolil sám Luhmann. Významné pojmy se ale často ocitají na pozdějších místech v textu, kde pak už nemohly přispět k pochopení teorie. Autorka téměř vše zmínila, ale orientovat v textu se může snadněji ten, kdo se už orientuje – podle Luhmanna.

Do textu „Perspektivy systémové teorie ve výzkumu“ vstupuje s poznámkou, že Luhmann se empirickým výzkumem nezabýval⁷. Autorka při svém hledání vhodných přístupů pro čtenáře odkryla řadu dalších textů, s jejichž autory konceduje, „... že systémová teorie je častěji reflektována v organizačních studiích nebo v oblasti managementu než v sociologii“. Návrhy metodologických přístupů jsou přitom spojovány s obecnou sociologickou teorií (s. 39).

Svůj přístup v disertační práci autorka charakterizovala takto „...soustředí se na studium vztahu mezi organizací a prostředím prostřednictvím distinkcí, tj. na překlady iritací prostředí do komunikací organizace“, více méně „věrně“ podle Luhmanna. Rekursivně – po přečtení textu o provedeném empirického výzkumu – lze říci, že autorka uplatněním převážně Baeckerovy metody uskutečnila svůj záměr z „úvodu“ a předložila vlastní variantu TSS výzkumu. Bod 1.4 se v organizaci textu opONENTSKÉHO posudku objevil jako iritace – teoretická debata byla již předtím více méně uzavřena – „nepatří“ úvahy v 1.4 vlastně k metodologii?

Znovu vyvstává otázka, do jaké míry se teze Luhmannovy TSS nacházejí v souladu či nesouladu s aplikovanou variantou?

2 Metodologie

2.1 Vztah teorie a metodologie (s. 52 an).

Text začíná opět konstatováním, že Luhmannovy teorie neobsahují návod k empirickým šetřením. Autorka píše: „Ovšem je třeba si uvědomit, že jakékoliv určování přístupů ke konceptům TSS by bylo v rozporu s jeho tezí, že výzkum je pozorováním výzkumníka“. *Pozorování* jako základní technika sociálně vědního empirického výzkumu a současně centrální pojem systémové teorie zřejmě neposkytovalo dostatečný návod pro provedení empirického výzkumu!

V části 2.2 autorka uvádí různé varianty systémové teorie, které míní aplikovat ve výzkumu JZD Slušovice. Jak shora uvedeno, rozhodla se pro »formu organizace D. Baeckera«. Podle autorky Baecker pojem „forma“ „vyložil“ prostřednictvím „(jejího) ...schematické(ho) znázornění ...podle G. B. Browna, z kterého vycházel i Luhmann...“, a dodává: forma je „...an analytical understanding of the synthesis of a firm“ (s. 55an). Návrh metodiky zdůvodnila dvěma aspekty: vnitřní konektivita komunikací rozhodnutí a kontext prostředí: „Ve výzkumu jde o analýzu komunikací rozhodnutí a cílem analýzy je generalizovat způsoby rozhodování do rozhodovacích premis, kterými družstvo překládá iritace prostředí do komunikací v kódů peníze neboli zisku“. Od Cresswella (2012: 106) přebírá názor: „Výzkumník si rovněž sám může definovat hranice studovaného případu podle toho, jak ho spojuje s časem a prostorem.... Družstvo tedy představuje ojedinělý případ, jehož fungování se vysvětluje (!) na příkladu dvou vybraných výrobních procesů zemědělské a přidružené výroby“ (s. 52). Podle autorky Šeré, odvolávající se na Creswellův text, není tedy nutné předmět vlastního výzkumu, určitou organizaci, nikterak vymezovat z kontextu a tím volbu zdůvodnit. Podle dosavadního textu disertace ale vybrané výrobní procesy zemědělské a přidružené výroby počítačů netvoří samostatné systémy, (či firmy), ale jsou (součástí) vnitřní diferenciací systému JZD Slušovice. V teorii, jejímž ústředním pojmem je forma jakožto rozhraní mezi systémem a jeho prostředím, nelze problém jednoduše přejít.⁸

Z hlediska toho, co bude v analýze následovat (čili rekursivně), uvádím tento výrok: „Jak vyplývá z TSS, výzkumník nemůže přistupovat k prostředí jako předem existujícímu, to znamená, že ani hospodářství není možné předem určit na základě charakteristik z externích popisů bez návaznosti na komunikace systému“. Přesně to, co nejde, autorka předloží ve třetí kapitole. K pozastavení je i názor: „Stejně tak

⁷ Vskutku malověrná poznámka, vzhledem k Luhmannově obsáhlé znalosti celého oboru včetně všech empirických výzkumů v mnoha vědeckých disciplínách!

⁸ Luhmann jako formu označuje pohyblivé, *autopoietické* hranice systému (u živých systémů např. kůže) s vnitřní a vnější stranou (Die Gesellschaft der Gesellschaft, 1997, s. 60 an).

není možné vymezovat ekonomický systém na socialistický a kapitalistický“ (s. 51), přičemž se, podle mého mínění, za vším zájmem o zázrak JZD Slušovice (viz úvod) skrývá právě distinkce či „souznění“? rozhodnutelných premis kapitalismu a nerozhodnutelných premis⁹ socialistické ekonomiky v hospodaření družstva. Vymezování rozdílů, podle Luhmanna rozdílného smyslu obou ekonomických systémů, jsou v práci neustále přítomné a zasloužily by proto pojmové zvýraznění.

3. Prostředí JZD Slušovice

3.1 Situace v tuzemském hospodářství v 80. letech.

Prostředí družstva autorka popisuje na základě dostupné literatury. Popis je velmi komprehensivní, autorka prameny důkladně prostudovala. Problém vidím v tom, že vprostřed proklamovaného systemického přístupu znovu volí nespecifický způsob vyprávění, ne nepodobné textu úvodu. Jinými slovy, nepřistoupila na pozici pozorovatelky podle systémické teorie. Jednak volně vybrala systémy v okolí (ve výčtu vynechala sociální systém, o kterém je možno se domnívat, že průsečík jeho person s personami systému hrál v komunikaci svoji roli, dále vědecký systém VT¹⁰ ad.). Popis situace měla zdůvodnit z vnitřní komunikace systému, který se z prostředí sám autopoieticky či seberefrenčně vymezil a nadále určuje, které systémy v prostředí bude pozorovat¹¹. K tomu nabádá koncept re-entry, což znamená, že i autorka pozoruje (jakoby) z pozice uvnitř systému. Samozřejmě by odsud spatřila ty vyjmenované, ale možná i další součásti prostředí, ke kterým patří i „obchodování s kapitalistickým západem“. Jen z vnitřní pozorovatelské pozice totiž může vybrané systémy uvést pod výrazem „irritace“, který pojmově patří ke vnitřku organizace.

K vytěsněné pozici pozorovatelky ale také patří, že neuvádí vědecké disciplíny uvedených statí – ekonomie, historie, politické vědy, sociologická pozorování ad., a které části prostředí vlastně popisují. Jinými slovy, prostředí zůstalo v polymorfním stavu: „tuzemské hospodářství v 80. letech“. A konečně, jak lze určit prostředí něčeho, co dosud nebylo distinktivně označeno (vymezeno), družstvo samo? Víme, že se družstvo „založilo v r. 1953“, to ale dostatečně nepopisuje jeho (autopoietickou či seberefrenční) emergenci ze svého (tj. jakého?) prostředí?

4. Seberefence JZD Slušovice (s. 79-91).

Podle TSS by „seberefence“ měla obsahovat popisy toho, jak se družstvo pozoruje samo sebe. Přestože se autorka často odvolává na dokumenty vyprodukované uvnitř družstva, jedná se o charakteristiku zvnějšku, v němž jevy, jež by bylo třeba v rámci TSS vysvětlit (tj. znovu a nově interpretovat), jsou použity jako vysvětlení. Srov. „Jak se tyto organizační způsoby komunikací JZD Slušovice projeví ve dvou konkrétních výrobních činnostech, je představeno v následujících kapitolách“. Moje poznámka se vztahuje k ne-uplatnění zamýšlené TSS, přičemž lze opět předpokládat, že popis sám je komprehensivní a pro čtenáře disertace velmi zajímavý.

Nejobsáhlejší části práce „dvě formy výrobních procesů, chovu skotu a produkci počítačů TNS“, 5 Forma chovu mléčného skotu (s. 92-122) a 6 Forma produkce počítačů TNS (s. 123-155) uvedené informace rozvádějí.

5. Forma chovu mléčného skotu (s. 92 an.)

⁹ Mám také pochybnosti o tom, že v práci, která chce vysvětlit „slušovický zázrak“, bylo rozumné opomenout „nerozhodnutelné a nerozhodnuté premisy“, jinými slovy, organizační kulturu, která se autopoieticky/spontánně vytváří komunikací psychických systémů/personami/členů organizace.

¹⁰ Autorka (příliš) často používá zkratky, v případě VT dokonce bez vypsání významu. Je třeba si ho domyslet!

¹¹ Srov. „Am weitesten geht Karl Weick. 6 7 Die Umwelt - das sei das Resultat eines „enactment“ (deutsche Übersetzung „Gestaltung“), das der Logik interner Prozesse folge“ (Luhmann, 2000, s. 35).

Text bodu 5.1 „Prostředí v chovu mléčného skotu“ je produktem pozorovatelky, která už ví, jak systém „družstvo“ rozhodl ve vztahu k systémům v jeho okolí. Bezděčně vyjmenovává útvary jako: státní plánování, strany, řízení zemědělství, „politickým cílem“, „zájmem celospolečenským“, tuzemském hospodářství, ekonomickým cílem, západním zemím, většina družstev, zákon o plemenitbě atd., aniž by je všechny za systémy označila. Volby/komunikace systémů v okolí jsou přitom pojímány mechanicky jako triviální stroje. Leželo ale nasnadě nedůležitější z nich rovněž považovat za seberefrenční systémy, kterou jsou s družstvem „strukturně spojeny“ (structural coupling), v dlouhodobé společné ko-evoluci či „co-dependent production“.

V bodu 5.2 „Forma chovu mléčného skotu“ autorka uplatňuje variantu systémové teorie, kterou vypracoval D. Baecker. Z jeho teorie přebírá následující pojmy:

Premisa pro distinkci produktu: specializace na vysoce užitkový mléčný skot. Podle Baeckerova schématu se produkt nachází na počátku formy, protože je ambivalentním prostředkem redukování komplexity: Produkce vysoce užitkového mléčného skotu (s. 102 an).

5.3 Premisy pro distinkci prostředků: Produkt implikuje distinkci prostředků, které Baecker popisuje jako proměnné technických a sociálních technologií, jak produktu dosáhnout: aplikace tuzemských prostředků ET; import skotu s vysokým genofondem ze zahraničí; vlastní produkce kvalitního krmiva (s. 105 an).

5.4 Premisy pro distinkci stylu: představují způsob, jak se systém skrze produkt propojuje se společností: produkovat jednak v souladu s politickými cíli a jednak v souladu s poptávkou ze strany družstev po kvalitním mléčném skotu (s.122 an).

5.5 Premisa pro distinkci společnosti: image špičkové organizace v chovu mléčného skotu: manifestace „špičkových výkonů“ v chovu skotu, které podtrhovaly úspěšnost slušovických prostředků (s. 121an.)

6 „Forma produkce počítačů TNS“: vykazuje stejné schéma:

6.1 Prostředí pro produkci počítačů TNS, 6.2 Premisa pro distinkci produktu: kvalitní počítač TNS na míru, 6.3 Premisy pro distinkci prostředků, 6.4 Premisy pro distinkci stylu, 6.5 Premisa pro distinkci společnosti: image špičkového podniku v produkci počítačům (s. 123-143).

Přestože již převážná část textu, s výjimkou úvodu do TSS, je produktem autorčina pozorování (empirického výzkumu) tvoří pátá a šestá kapitola jádro disertační práce, její vlastní příspěvek, v rámci systémové teorie podle D. Baeckera. Autorka zpracovala velké množství odborných pramenů jednak z oboru zemědělské, jednak průmyslové (!) výroby v JZD Slušovice, které uspořádala podle zvolených distinkcí. Text je nadmíru informativní a napsaný živým stylem. Autorka se projevila jako socioložka, která má o činnosti, kterou zkoumá, obsáhlé znalosti.

V závěru 7.1 „Systémová logika komunikací JZD Slušovice“ autorka rekapituluje výsledky výzkumu (body 5 a 6) a odpovídá na „třetí výzkumnou otázku: jaká byla jednotná systémová logika JZD Slušovice v překladi iritací do komunikací v kódu zisku“ – za tří základních podmínek prosperity, které převzala jako dané (s. 146 an.). Za zvláště zdařilou považují analýzu »Rozpad JZD« (s. 152).

Bod 7.2 „Reflexe použití systémové teorie ve výzkumu“ autorka konstatuje: „teorie byla uplatněna“. V textu disertace se ovšem nachází obsáhlé pasáže s neurčeným teoretickým původem.

Otázka tedy zní: co je TSS přístupné a jaké výzkumné problémy je třeba řešit jinak?

7.3 „Limits studie a podněty“ obsahují výčet dalších možných výzkumných polí. Napříště by mohlo jít o to, alespoň u jednoho systému v okolí explicitně odhalit koevoluci – již teď je nápadné, že politický systém ze své strany pozoroval družstvo a upravoval si podle toho svoji autopoiesis.

Přínos:

Kapitoly 5 a 6, spolu se závěrečnou kapitolou 7 považuji za ten přínos disertační práce, „který obohatil dosavadní stav teorie a empirie oboru“.

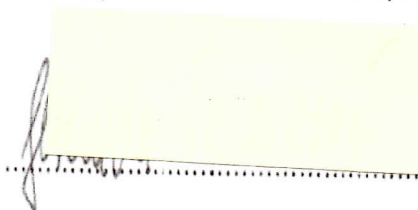
Zůstává ale otevřena důležitá otázka. Shora jsem uvedla, že nemíním „sekundární literaturu“ posuzovat podle vlastní interpretace Luhmannovy systémické teorie. S uplatněním Baeckerova přístupu v předchozích kapitolách jsem se ale dostala k problému, který nemohu přejít mlčením. Shledávám totiž, že Baeckerova systemická teorie organizace má blíže k předchozím teoriím organizace¹² než k TSS¹³. Tím se zřejmě stala aplikovatelnou v empirickém výzkumu organizací, ale kde zůstala předpokládaná neplauzibilita systémové teorie, která v úvodu slibovala nové poznatky? Adresátem této otázky by byl sám Baecker. Protože si ale Eva Šerá jeho verzi systémové teorie v disertaci plným autorským právem přisvojila,

vyslovuji pro obhajobu otázky, které se týkají kompatibility Luhmannovy TSS a systémové teorie D. Baeckera ve shora uvedených kontextech.

Práci doporučuji k obhajobě. Oponentský posudek sice obsahuje mnohé kritické poznámky, ale ty nejsou u práce s neobvykle vysokým teoretickým nárokem a obsáhlou výzkumnou činností nijak překvapivé. S nárokem a rozsahem roste počet riskantních voleb/rozhodnutí, které autorka bude muset z části objasnit při obhajobě, z větší části ovšem pravděpodobně zůstanou předmětem jejího doživotního vědeckého pozorování.

V Saarbrückenu dne 20. října 2020

prof. Dr. phil. Gerlinda Šmausová, Priv.-Doz.

¹² Srov. „notions like costs, benefits, assets, debts, capital and profit...“, we look at employees, clients, managers, consultants, investors and regulators“.

¹³ Srov. Luhmann: „Die Theorie selbstreferenzieller Systeme verzichtet darauf, ihren Gegenstand (in unserem Falle: Organisationen) durch Wesensannahmen zu bestimmen.“ (2000, s. 45).

